

השבוע מלאה הארץ שמועות שפשוטו מפה לאוזן, עברו בהרפתקאות ממקום למקום ומעיר לעיר. במרכזן עמדה תקרית מחפירה ומצערת, שקרתה בשעת הלוחית הממלכתית של סגן יושבראש הכנסת, ישראל רוקח המנוח.

העתונות קשרה, כרגיל, קשר של שתיקה מסביב למאורע זה. אולם בהעדר תיאור אחראי של התקרית ורקעה, החלו השמועות להתנפח, לקבל ממדים דמיוניים. היתה צפויה סכנה כי יהפכו במהרה נושא

למלחמת-הבהירות. "דבר", העתון היחידי שכתב על התקרית בלשון רמוז, אף פתח לכך את השער.

"העולם הזה" אינו מאמין כי השתקת תקרית, תהיה מצערת כאשר תהיה, משרתת את ענין הציבור, או את כבוד המת. רק תיאור אחראי יכול לשים קץ למסע הלחישות, ולמנוע פתיחת הוית חדשה, מבווערת במיוחד, במאבק המפלגתי. בהתאם לכך קיבל "העולם הזה" על עצמו לפרסם את העובדות כהוותן.

מה קרה בשעת הלוחית של ישראל רוקח ?

התקרית הנגומה

עולמית. "היא חיללה את כבוד אביה!" האשים הוא כמלים ברורות את הבת, שגרמה לתקרית.

★ ★ ★

עסקן-ציבור מלידה

כ ? התקרית לא היתה מעוררת התרגשות כה רבה בקרב החוגים הקרובים לצינונים הכלליים, לולא החזירה לזירת הויכוח הציבורי את המאבק הפנים-מפלגתי שהעביר על ימיו האחרונים של רוקח.

קשה להניח כי היה קשר כלשהו בין מאבק זה לבין מותו של האיש, בן למשפחה אשר כמעט כל בניה לקו במחלות-לב. אביו של רוקח ואחיו הצעיר, יוסף, נפטרו ממחלה זו. אחותו, מרים כץ, לא השתתפה בהלחיה בגלל אותה מחלה, ודודתו של רוקח מתה השבוע, כאשר קיבלה את הידיעה על מותו.

אולם אף אם אין כל קשר בין מותו בלא-עת של האיש ובין ירידתו הפוליטית, הרי עצם המאבק שקדם למותו, ושהסעיר אנשים רבים במפלגה, לא ניתן לשיכחה בנקל. זאת היתה הסיבה שמעשה של לוייה מצא השבוע הד כה רב, אפילו בין אנשים אשר גינו אותה ומתחו ביקורת על אופיה.

המאבק המר בין רוקח לבין מנגנון המפלגה היה תוצאה הכרחית מאופיו — וכל חייו הובילו לקראת התנגשות עגומה זו. היתה זה רק סיומ של התפתחות שהחלה עם נעוריו של רוקח עצמו.

ישראל הצעיר הריח את ריח העסקנות עוד בבית אביו העשיר, שמעון, כאשר שכב בעריסתו בנחה-צדק לפני 63 שנה. הוא היה עסקן ציבור כמעט מלידה. אך סגנונה של עסקנות זו היה שונה מזה שהשתלט בארץ בסוף ימיו.

רוקח האב ניהל את מרבית עניני הציבור של הישוב היהודי ביפו. הוא לא עשה זאת בדמוקרטיה רבה. כאיש מכובד, בעל כעמו, התרגל לכך שדעתו תכריע בכל דבר. אחת ההחלטות הראשונות של ישראל הצעיר היתה כאשר נכח בוויכוח בין ספרדים ואשכנזים, שרצו להקים בתי-חולים נפרדים. אביו, שהיה ראש לשכת שטרנצ'יון של בני-ברית (שעל שמה נקראת כיום הספרייה העירונית הגדולה של תל-אביב) לא התחכם, הודיע להם פשוט כי הוא החליט שיקימו בתי-חולים משותף.

★ ★ ★

העירייה מעז לכך

א חרי ניהל את העירייה הנדסת-חשמל בטכניון של ציריך בשווייץ — אליו נשלח לבדו בגיל 13, ושם נשאר כל ימי מלחמת-העולם הראשונה — ניסה הצבר הצעיר לפתח חברה לצרכי חשמל. אולם במהרה החליט כי אינו מתאים למסחר. הוא התמסר לעניני ציבור, השאיר את המסחר לאחיו, יצחק, שהתעשר בשעה שישאר רוקח עצמו נשאר חסר-רכוש כל חייו.

הצעיר הנמרץ מצא חן בעיני מאיר דיזנגוף, שליט האגודתי של תל-אביב. הוא הפך אותו לסגנו ולמבצע החלטותיו. מאותו רגע היתה עליותו של ישראל רוקח מהירה. אחרי מות דיזנגוף, ומינויו לראש-העיר מטעם מושל-המחוז הבריטי בניגוד לדעת רב חברי המועצה (העולם הזה 1146), הפך רוקח שליטי-יחיד של עירית תל-אביב.

הוא ניהל את העיר ביד חזקה. לא היה פרט שהיה קטן משיטתו בו אישית. מטבעו לא היה מסוגל להשאיר שום החלטה בידי זולתו. כל צ'ק נזקק לחתימתו האישית. הוא לא חתם על שום מכתב מבלי לקראו בהקפדה. הוא לא התיר את הדבקתה של שום מודעה עירונית, מבלי שיעבור עליה אישית. אצל רוקח לא היתה שום פרוטקציה — לא מפלגתית ולא משפחתית. אשתו החיננית, אסתר, נזהרה לכל לבקש ממנו כל טובה הנוגעת לעירייה: אם רצתה משהו, פנתה למישהו אחר, בהיותה בטוחה שבעלה יסרב לה פן יחשד כנוטה-חסד.

כך נתגבשה דמותו של רוקח. העירייה היתה מקצועו, חובבותו, משפחתו, והתוכן היחיד של חייו. לא היה לו ענין בשום דבר אחר. הוא עסק בעניני העירייה שבעה ימים בשבוע, מבוקר עד ערב. את בתו השניה קרא על שמה, עירי. את ההובי היחיד שלו — לצאת בשבת בבוקר עם בנותיו לקטוף פרחים בקרית-מאיר — הפסיק ברגע שסבר שהבנות גדלו דיין כדי ללכת לבדן.

שגעון-יחיד זה של רוקח לעניני העירייה הטביע את רושמו על המצב בבית. הרי משפחה, במובן הרגיל של המילה, לא היו קיימים מעולם בדירה השכורה, בת ארבעת החדרים, בה גרה משפחת רוקח בשדרות רוטשילד, תל-אביב, עד היום.

סיפרה השבוע לוייה: "אחותי ואני היינו מחכות לו עד השעות הקטנות של הלילה. כשאבא היה בא, סוף-סוף, היינו אומרות לו רק לילה טוב, כי הוא היה מאד עייף. בליל שבת היה מביא הביתה ערימה גדולה של תיקים, מסתגר כל השבת בחדרו ועובד עליהם. אשתו העסיקה את עצמה בעבודה ציבורית משלה, במסודות למען ילדים נפגעי-גורל, הפכה אישיות ציבורית בכוח עצמה. הבנות נשאלו ללא מסגרת משפחתית קבועה בשנים הרכות של התבגרותן, דבר שבלי ספק השפיע על עיצוב דמותן. לוייה, הבכורה, נישאה בגיל צעיר מאד, התגרשה ונישאה לשמואל כץ, לשעבר ממפקדי אצ"ל, שגם ממנו התגרשה.

★ ★ ★

האיש החזק, ברי מנגנון

ב היותו בטוח בשלטונו המוחלט בתל-אביב, היה רוקח מבצר הימין של הישוב דאז — ציבור שנשען על איכרי המושבות והפרדסנים. ציבור זה, שהיה חזיק בארץ, בו

ה טכס הממלכתי נסתיים. גופתו של ישראל רוקח, עטופה בשחורין, הורדה לקבר בבית-הקברות הישן ברחוב טרומפלדור בתל-אביב. אחי המנוח, הפרדסן יצחק רוקח בן ה-65, סיים את אמירת הקדיש לזכר אחיו, שהלך לעולמו בגיל 63.

אט-אט החלו הנוכחים, עשרות כוודות של בני המשפחה, חברי-כנסת וראשי מפלגת הצינונים הכלליים, לנוע לעבר שער בית-הקברות, אל הרחוב בו עמד עדין חלק מקהל האלפים שליחה את ארונו של סגן יושבראש הכנסת.

מן השער יצא חברי-הכנסת יוסף ספיר, המועמד מספר 3 של רשימת הצינונים-הכלליים הולכת מאחוריו. בגיססה טבעית, עמד בצד, על מנת לתת לאלמנת המנוח ולבתו הבכורה לעבור על פניו.

ואז קרה המאורע שהפך שיחת השבוע. קיימות לגביו שתי גירסות שונות. גירסתה של לוייה רוקח, 25: "ראיתי את ספיר עומד. ניגשתי אליו וסתרתי על פניו." גירסתו של ח"כ ציוני-כללי: "לוייה ניגשה אל ספיר והחלה להטיח בפניו דברים נרגשים. לפתע הרימה את ידה כדי לסטור על פניו. ספיר תפס את היד באחירי!" גירסתו של ח"כ אחר: "לא הבחתי בכלום. ראיתי לפתע ששני אנשים מובילים את ספיר, שהיה חיוור כסיד. חשבתי שהוא התרגש מקבורת חברי-המפלגה והרגיש ברע."

★ ★ ★

מה המריץ את לוייה ?

מ ה המריץ את לוייה רוקח לגרום לתקרית מחפירה זו, שרבים ראו בה חילול כבוד המת? גם על כך קיימות גירסות שונות, המעידות על יחס שונה לבעלת התקרית.

הגופה מורדת לקבר והגולל נסתם לעיני אלמנת המנוח

גירסתה של לוייה, צעירה תמירה, רוה, המסרקה את שערך בצורה קפדנית אחורה: "היו לי שתי סיבות לטסירה. קודם כל, פניתי יום לפני ההלחיה אל נשיאות הכנסת ודרשתי שיודעו בשם המשפחה לספיר ולסרלין שלא יתקרבו לארון אבי. סרלין באמת לא בלס, ולא ראיתי אותו. אבל ספיר בא להפגין. שנית, ספיר גרוע מסרלין. סרלין הוא זאב בעור זאב, אבל ספיר הוא זאב בעור כבש. הם מיררו לאבי את החיים וזה קירב את צגו."

לא יוסף סרלין ולא יוסף ספיר היו מוכנים להגיב אף במילה אחת על דברי לוייה. "איננו מוכנים ששמנו יופיע אפילו במסגרת אחת עם דבריה", אמרו. רק דבר אחד הדגישו: נשיאות הכנסת לא פנתה לאיש מהם, לא מסרה על פניה שבאה, כביכול, מצד משפחת רוקח.

עסקנים ציכיים אחרים היו פחות מאופקים. במקרה הטוב ביותר הגדירו את לוייה רוקח כצעירה מבולבלת. בלתי-אחראית, שאינה שולטת בעצמה, אינה יודעת מה היא עושה. "יש לה הרגשת-אשמה", טען אחד מהם. "היא יודעת בעומק לבה כי היא גרמה לאביה יותר צרות מאשר כל עניני המפלגה." הם סיפרו כי רוקח, שברוך כלל לא נהג לדבר על עניני הפרטיים, התפרץ פעם בשיחה עם איש-מפלגה: "עזוב אותי, יש לי מספיק צרות בביתו!"

היו גם עסקנים ממורמרים, שהתקיפו את לוייה בלשון חריפה עוד יותר. "היא רצתה לעשות לעצמה פרסומה", טען מנהיג ציכיי חשוב. הוא אף הזכיר את שמו של הרוסטרטוס, היווני מאפיוס ששרף את מקדש דיאנה, אחד משבעת פלאי-העולם, כדי לזכות בפרסומה